

Στρατηγική για την ανάπτυξη της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης έχει θέσει ως άμεσο στόχο την προσαρμογή της στο νέο ρόλο που καλείται το μητρικό της ίδρυμα να διαδραματίσει στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή την ανάπτυξη της έρευνας, την προσφορά μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών και την προσφορά εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε απομακρυσμένους χρήστες. Η στήριξη των παραπάνω προϋποθέτει την ανάπτυξη ανάλογων μοντέλων υπηρεσιών από τη βιβλιοθήκη και τη στελέχωσή της με προσωπικό ικανό να ανταποκριθεί και να ικανοποιήσει αυτές τις ανάγκες. Ειδικότερα στο πλαίσιο του προγράμματος εκσυγχρονισμού της η βιβλιοθήκη έχει θέσει ως προτεραιότητα την ανταπόκρισή της στις νέες ανάγκες των χρηστών της για πληροφόρηση. Σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή υπήρξαν και τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας που έγινε το 1998, μεταξύ των χρηστών της. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή το 86,3% των εκπαιδευτικών του ΤΕΙΘ χρησιμοποιούν βιβλιοθήκες για τη στήριξη του συγγραφικού ή ερευνητικού τους έργου, αλλά ο μέσος όρος συνολικής ικανοποίησής τους από τη βιβλιοθήκη του ΤΕΙΘ ήταν μόλις 33,6. Η βιβλιοθήκη του ΤΕΙΘ θα πρέπει να καλύψει τις υπάρχουσες και εκφρασμένες ανάγκες, αλλά θα πρέπει να δημιουργήσει και το περιβάλλον για την εκδήλωση των λανθανουσών αναγκών ή τη δημιουργία νέων, εφόσον από την ίδια έρευνα καταγράφεται και η αδυναμία των χρηστών να απαιτήσουν υπηρεσίες που μπορεί και πρέπει να παρέχει μια ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη.

Η βιβλιοθήκη θα πρέπει να αναπτυχθεί έτσι, ώστε να γίνει βιώσιμος παροχέας υπηρεσιών πληροφόρησης, ανταγωνιζόμενη φορείς οι οποίοι πιθανόν θα προσπαθήσουν να την υποκαταστήσουν. Πρωταρχικός στόχος της πλέον είναι η ανταπόκρισή της στις ανάγκες για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και εκπαίδευση εξ αποστάσεως, η παροχή πληροφοριών σε απομακρυσμένους χρήστες, η ενίσχυση του εκπαιδευτικού ρόλου της, η κατάρτιση αποφοίτων που θα είναι εκπαιδευμένοι καταναλωτές της πληροφόρησης καθώς και η καθιέρωση της ως εστιακού σημείου έρευνας.

S. Korobili - Xantinidou, M. Moreleli - Kakouri

TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTE OF THESSALONIKI

Strategy for the development of the Library of TEI of Thessaloniki

ABSTRACT

The library's immediate goal is to support the new role its parent organization is called to play in tertiary education: the development of research, the provision of graduate studies and the distribution of distance learning programs. Hence, the library should develop the appropriate service models and be staffed with competent professional personnel capable of meeting and satisfying these needs. The library has set as its priority, within the framework of its modernization, to respond to the new information needs of its users. The results of a user survey, conducted in the library in 1998, provide guidance in this direction. According to these findings 86.3% of the TEI academic community use libraries to support their scholarly or research activities, but the median of the total satisfaction from using the TEI library services was only 33.6. The library should satisfy the existing, expressed needs, but should also strive to foster the appropriate environment which will bring to the surface needs the users are not aware of, or create new ones, since users according to the results seem to be unaware of services that an academic library could and should provide.

Furthermore the library should develop into a viable information provider, competing successfully with other agencies which might try to displace it. In this context the library's primary goals should be to respond to the needs for lifelong learning, distance learning, remote information access, strengthen its educational role, develop educated information consumers and become a locus for research activities.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΣΤΕΛΛΑ ΚΟΡΟΜΠΙΛΗ – ΞΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Η Στέλλα Κορομπίλη-Ξαντινίδου είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Μετά τις σπουδές της στο Αγγλικό Τμήμα του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης σπούδασε με υποτροφία του Ιδρύματος Fulbright στη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας του Πολιτειακού Πανεπιστημίου Κεντ των ΗΠΑ. Έχει εργαστεί σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και από το 1997 είναι επιστημονική υπεύθυνη του έργου "Εκσυγχρονισμός της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης" που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της ενέργειας "Βιβλιοθήκες" του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την online ανάκτηση πληροφοριών και το Διαδίκτυο.

ΜΕΡΣΙΝΗ ΜΟΡΕΛΕΛΗ-ΚΑΚΟΥΡΗ

Η Μερσίνη Μορελέλη-Κακούρη είναι Επίκουρη Καθηγήτρια και Προϊστάμενη του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Μετά τις σπουδές της στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και τη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας της ΧΕΝ Αθηνών, σπούδασε με υποτροφία του ιδρύματος Fulbright στη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας του Πανεπιστημίου Rutgers των ΗΠΑ. Εργάστηκε σε ειδική και ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη και υπήρξε υπεύθυνη του Κέντρου Παιδικών Βιβλιοθηκών του Δήμου Θεσσαλονίκης. Είναι μέλος, από το 1992, του Διοικητικού Συμβουλίου του EUCLID (European Association for Library and Information Education and Research). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την εκπαίδευση βιβλιοθηκάρων και την οργάνωση και λειτουργία του πληροφοριακού τμήματος των βιβλιοθηκών.

Λέξεις κλειδιά:

Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Έρευνα χρηστών, Υπηρεσίες προς απομακρυσμένους χρήστες, Βιβλιογραφική εκπαίδευση χρηστών

Στο τέλος του 20ού αιώνα και στις αρχές του 21ου οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες βρίσκονται μπροστά σε εξελίξεις και δυνατότητες που αποτελούν πρόκληση, αλλά και δημιουργούν νέες προοπτικές για το μέλλον. Ο κατάλογος των αλλαγών που συντελούνται είναι μακροσκελής, μπορούν όμως να επισημανθούν αυτές που είναι οι πιο σημαντικές και που οδηγούν σε μια νέα φιλοσοφία και πρακτική, ο προσανατολισμός, δηλαδή, προς το χρήστη και η εμπλοκή της εκπαιδευτικής τεχνολογίας σε όλους τους τομείς και τις υπηρεσίες των βιβλιοθηκών. Ο βασικός στόχος της βιβλιοθήκης που είναι η ικανοποίηση των αναγκών για πληροφόρηση και εκπαίδευση μένει αναλλοίωτος, ωστόσο ο στόχος αυτός θα πρέπει να εκφραστεί με καινούριο τρόπο και να υλοποιηθεί μέσω καινούριων υπηρεσιών. Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να κατανοήσουν τις νέες α-

παιτήσεις και προσδοκίες των χρηστών τους, το περιβάλλον μέσα στο οποίο χρησιμοποιούν τις παρεχόμενες υπηρεσίες, τη γενικότερη στάση τους απέναντι στην πληροφόρηση και την εκπαιδευτική τεχνολογία και να προσπαθήσουν να ικανοποιήσουν αυτές τις ανάγκες. Οι βιβλιοθήκες δε θα πρέπει να αρκестούν στην ικανοποίηση των εκφρασμένων αναγκών των χρηστών. Θα πρέπει να δημιουργούν τις προϋποθέσεις για ικανοποίηση και αναγκών που δεν έχουν εκφραστεί. "Η έννοια της ικανοποίησης των χρηστών είναι σαν τον ανελκυστήρα. Καθώς οι πελάτες γίνονται αποδέκτες καλύτερων υπηρεσιών, αυτό οδηγεί σε μεγαλύτερο επίπεδο ικανοποίησης, αυξάνονται τα επίπεδα προσδοκιών τους, απαιτούν ακόμη καλύτερες υπηρεσίες και παρακινούν τις βιβλιοθήκες να προσπαθήσουν ακόμη περισσότερο." (Cooper et alii, 1998).

Ο βασικός στόχος του προγράμματος "Εκσυγχρονισμός της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης" ήταν η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ενθάρρυνε και θα στήριζε την έρευνα, θα βοηθούσε το εκπαιδευτικό προσωπικό στην επιστημονική του ενημέρωση και στην προετοιμασία και παροχή του εκπαιδευτικού του έργου και θα παρείχε στους φοιτητές υλικό για τις εργασίες τους και πρόσβαση στη βιβλιογραφία του αντικειμένου σπουδών τους. Είναι γνωστό πως στη βιβλιοθηκονομική βιβλιογραφία υπάρχουν κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα για την οργάνωση και λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Επισημαίνεται, όμως, και στα πρότυπα αυτά, πως είναι αναγκαίο να εντοπίζονται οι ειδικές ανάγκες μιας συγκεκριμένης κοινότητας, ώστε να υπάρξει προσαρμογή των προτύπων και εφαρμογή τους σε ένα πραγματικό περιβάλλον. Άλλωστε μια από τις βασικές αρχές του μάρκετινγκ είναι πως δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθούν όλοι, ακόμα και στην ίδια κοινότητα, με το ίδιο προϊόν ή με την ίδια υπηρεσία. Η τμηματοποίηση της κοινότητας, δηλαδή η ομαδοποίησή της σε ομοιογενείς ομάδες, για παράδειγμα εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με έρευνα, φοιτητές που γνωρίζουν ξένες γλώσσες κλπ., θα οδηγήσει στην υιοθέτηση του καταλληλότερου, για κάθε περίπτωση, προϊόντος ή υπηρεσίας. Επομένως, ο εντοπισμός των αναγκών του κοινού μιας βιβλιοθήκης για πληροφόρηση πρέπει να είναι μια συνεχής διαδικασία, εφόσον συνεχώς προστίθενται νέες κατηγορίες χρηστών σε μια κοινότητα και τα ενδιαφέροντα των παλιών αλλάζουν, αντανakλώντας το συνεχώς μεταβαλλόμενο επιστημονικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Με στόχο τον καθορισμό ενός συγκεκριμένου προφίλ των χρηστών της βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, τη χαρτογράφηση της κατάστασης που επικρατούσε σχετικά με τις ανάγκες τους για πληροφόρηση και την αποτίμηση του βαθμού ικανοποίησής τους, διεξήχθη έρευνα, από το Νοέμβριο 1997 μέχρι και το Μάιο 1998, στο πλαίσιο του προγράμματος "Εκσυγχρονισμός Κεντρικής Βιβλιοθήκης ΤΕΙ Θεσσαλονίκης"

(Σαρμανιώτης κ. α., 1998). Η έρευνα, η οποία διεξήχθη από ομάδα αποτελούμενη από καθηγητές και συνεργάτες του Τμήματος Μάρκετινγκ, αποτύπωσε την κατάσταση που επικρατούσε τότε, συνετέλεσε στην έκφραση επιθυμιών όσον αφορά την ανάπτυξη της βιβλιοθήκης, παράλληλα όμως κατέδειξε ότι οι χρήστες δε γνωρίζουν το πλήρες φάσμα των δυνατοτήτων που μπορεί να προσφέρει μια ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη για έρευνα και πληροφόρηση. Επίσης η εμπιστοσύνη που εξέφρασαν στις ικανότητες του προσωπικού για στήριξη ή ανάληψη της ερευνητικής τους δραστηριότητας στη βιβλιοθήκη ήταν πολύ μικρή. Σημαντικά ευρήματα θεωρούνται οι κρίσεις προσωπικού και φοιτητών για το μέγεθος και την ποιότητα της συλλογής και για το ότι δεν καλύπτει τις ερευνητικές, διδακτικές και εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Τα υψηλά ποσοστά προτίμησής τους στην έντυπη μορφή, σε συνδυασμό με το γεγονός πως η συλλογή πράγματι δεν ήταν πλούσια σε σύγχρονο υλικό, ενίσχυσε τη θέση των βιβλιοθηκαρίων πως έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη της έντυπης συλλογής. Πρέπει να σημειωθεί ότι την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας άρχιζαν οι προσπάθειες για την αυτοματοποίηση της βιβλιοθήκης και την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών πληροφόρησης. Μέχρι τότε οι χρήστες λειτουργούσαν σε ένα περιβάλλον, όπου τα υλικό και όλα τα εργαλεία ήταν κύρια σε έντυπη μορφή. Έντονη ήταν εντούτοις η προτίμηση αρκετών εκπαιδευτικών για δυνατότητα πρόσβασής τους στο υλικό και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης από το γραφείο ή το σπίτι τους. Παρατηρήθηκε δηλαδή μια τάση για την απεξάρτησή τους από το φυσικό χώρο της βιβλιοθήκης και επιθυμία τους για χρήση της χωρίς χρονικούς περιορισμούς. Τα ευρήματα αυτά θεωρούνται σημαντικά και ενόψει της ανέγερσης του νέου κτιρίου βιβλιοθήκης, για τον αρτιότερο σχεδιασμό του, όχι μόνο με βάση τη διεθνή πρακτική, αλλά και τις τοπικές ανάγκες και προτιμήσεις. Επιβεβαιώνεται και από τα αποτελέσματα της έρευνας ότι η βιβλιοθήκη θα πρέπει να παίξει το ρόλο του εκπαιδευτικού εργαλείου που θα είναι προσβάσιμο από τον

πληθυσμό του ιδρύματος, είτε αυτοί βρίσκονται στο χώρο του είτε όχι.

Για τις ανάγκες της έρευνας ο πληθυσμός του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης διαιρέθηκε σε τρεις ομάδες:

- το μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό (Ε.Π.), που αριθμεί 381 άτομα.
- τους επιστημονικούς και εργαστηριακούς συνεργάτες, δηλαδή το προσωπικό που απασχολείται στο Ίδρυμα με ετήσιες συμβάσεις και ανέρχεται σε 650 άτομα.
- τους φοιτητές, συνολικού αριθμού 18.285 ατόμων

Ως μέθοδοι δειγματολογίας χρησιμοποιήθηκαν για το Ε.Π. η μέθοδος της απογραφής, για τους συνεργάτες η μέθοδος της στρωματοποιημένης δειγματοληψίας και για τους φοιτητές η μέθοδος της δειγματοληψίας κατά τάξεις. Η ανταπόκριση των μελών Ε.Π. δεν ήταν η αναμενόμενη και υπήρχαν τμήματα με πολύ μικρή συμμετοχή, παρόλες τις προσπάθειες της ερευνητικής ομάδας για ευρύτερη εμπλοκή, με συνεχείς υπενθυμίσεις και προσωπικές συνεντεύξεις.

Τα αποτελέσματα της έρευνας που βοήθησαν σε πρώτη φάση στην οργάνωση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης αναφέρονται παρακάτω:

Χρήση της βιβλιοθήκης:

Σύμφωνα με τις απαντήσεις η συντριπτική πλειοψηφία των μόνιμων εκπαιδευτικών (81%), και των φοιτητών (84,3%), χρησιμοποιούν την Κεντρική βιβλιοθήκη του ΤΕΙΘ. Αντίθετα μόλις το 55,4% των συνεργατών χρησιμοποιούν τη συγκεκριμένη βιβλιοθήκη, παρόλο που το 87,5% του συνολικού αριθμού του δείγματος των συνεργατών δήλωσαν πως χρησιμοποιούν βιβλιοθήκες.

Συχνότητα χρήσης της βιβλιοθήκης:

Λιγότεροι από τους μισούς των μόνιμων εκπαιδευτικών και των συνεργατών (32,9% και

26,7% αντίστοιχα) επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη 2-3 φορές το μήνα και ακόμη μικρότερο ποσοστό (18% των μόνιμων και 13,3% των συνεργατών) τη χρησιμοποιεί 1-2 φορές την εβδομάδα. Ανάλογο είναι και το ποσοστό των φοιτητών ως προς τη συχνότητα χρήσης της βιβλιοθήκης.

Λόγοι για τους οποίους χρησιμοποιούν τη βιβλιοθήκη:

Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους χρησιμοποίησαν τον τελευταίο μήνα πριν την έρευνα τη βιβλιοθήκη οι μόνιμοι εκπαιδευτικοί, αλλά και οι συνεργάτες ήταν ο δανεισμός υλικού (57,9% και 40,7%, αντίστοιχα) και η μελέτη περιοδικών (24,8% και 25,9%, αντίστοιχα). Οι φοιτητές δήλωσαν πως ο κύριος λόγος επίσκεψής τους στη βιβλιοθήκη ήταν ο δανεισμός υλικού (48,8%) και η μελέτη δικού τους υλικού (23,4%).

Μορφή υλικού που επιθυμούν να περιλαμβάνει η συλλογή:

Το έντυπο υλικό βρίσκεται στην πρώτη θέση των προτιμήσεων εκπαιδευτικού προσωπικού (74,8%), συνεργατών (67,3%) και φοιτητών (49,1%), όσον αφορά τη μορφή του υλικού που επιθυμούν να περιλαμβάνει η συλλογή της βιβλιοθήκης του ΤΕΙΘ. Να σημειωθεί πως και για τις τρεις κατηγορίες χρηστών οι βάσεις δεδομένων σε CD-ROM παρουσιάζουν τα αμέσως επόμενα υψηλότερα ποσοστά, 16,3%, 18,2% και 30,1% αντίστοιχα, όσον αφορά την πρώτη τους επιλογή για τη μορφή υλικού.

Παράγοντες βελτίωσης χρήσης βιβλιοθήκης:

Η δημιουργία online καταλόγου για τον εντοπισμό του υλικού της βιβλιοθήκης αποτελεί για το Ε.Π. (49,0%), αλλά και για τους συνεργάτες (50,8%) και για τους φοιτητές (27,5%) την πρώτη τους επιλογή, όσον αφορά τις υπηρεσίες που θα καθιστούσαν αποτελεσματικότερη τη χρήση της. Δεύτερη επιλογή για το Ε.Π. και τους φοιτητές αποτε-

λούν οι τράπεζες πληροφοριών σε CD-ROM, ενώ η φωτοτύπηση υλικού της βιβλιοθήκης αποτελεί την τρίτη τους επιλογή.

Έρευνα στο υλικό της βιβλιοθήκης:

Η πλειοψηφία του Ε.Π. και των συνεργατών (61,7% και 56,3% αντίστοιχα) προτιμούν να κάνουν μόνοι τους την έρευνα στη βιβλιοθήκη για το αντικείμενο που τους ενδιαφέρει, ενώ πολύ μικρό ποσοστό (4,4% και 9,4% αντίστοιχα) και των δύο κατηγοριών θα ανέθετε στο βιβλιοθηκάριο τη σύνταξη βιβλιογραφίας για το αντικείμενο που τους ενδιαφέρει. Αντίθετα, η πλειοψηφία των φοιτητών (64,0%) δηλώνει πως επιθυμεί τη βοήθεια του βιβλιοθηκάριου για να ερευνήσει στο υλικό της βιβλιοθήκης, αλλά και πάλι μόνο το 7,2% θα ανέθετε τη σύνταξη βιβλιογραφίας στο βιβλιοθηκάριο.

Βιβλιογραφική εκπαίδευση:

Και οι τρεις κατηγορίες χρηστών θεωρούν χρήσιμη την παροχή τακτικών προγραμμάτων βιβλιογραφικής εκπαίδευσης των χρηστών (82% του Ε.Π., 90,9% των συνεργατών και 86,8% των φοιτητών). Και για τις τρεις κατηγορίες που ζητούν αυτά τα προγράμματα, η εκπαίδευση με τη μορφή έντυπων οδηγιών συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά. Αρκετά υψηλά ποσοστά συγκεντρώνει και η επιθυμία των εκπαιδευτικών για προαιρετικό σεμινάριο που θα απευθύνεται στους ίδιους. Σχετικά μικρό είναι το ποσοστό των εκπαιδευτικών που θεωρούν απαραίτητο ένα τέτοιο υποχρεωτικό σεμινάριο για τους φοιτητές. Το ποσοστό δε των φοιτητών που θεωρεί ένα τέτοιο μάθημα απαραίτητο και ενταγμένο στο πρόγραμμα σπουδών τους είναι μόλις 6,9%.

Τομείς βιβλιογραφικής εκπαίδευσης:

Το Ε.Π. ως πρώτη του προτεραιότητα ζητά να εκπαιδευτεί στην αναζήτηση σε αυτοματοποιημένο κατάλογο (69,3%), ενώ ακολουθεί η επιθυμία τους να εκπαιδευτούν σε τρόπους έρευνας στο Διαδίκτυο (67,0%). Έ-

να αρκετά μεγάλο ποσοστό (48,3%) ζητά να τους γίνουν μαθήματα για τον τρόπο έρευνας του υλικού στα ράφια. Πρώτη προτεραιότητα των συνεργατών είναι η εκπαίδευσή τους σε τρόπους αναζήτησης σε βάσεις δεδομένων (83,9%), ενώ ακολουθεί ο τρόπος αναζήτησης σε έναν αυτοματοποιημένο κατάλογο (74,2%) και η έρευνα στο Διαδίκτυο (69,4%). Οι φοιτητές επιθυμούν κατά κύριο λόγο εκπαίδευση στον τρόπο έρευνας στο Διαδίκτυο (55,5%), ενώ ακολουθούν οι τρόποι αναζήτησης σε αυτοματοποιημένο κατάλογο (48,8%) και σε βάσεις δεδομένων σε CD-ROM (45,9%).

Ρόλος της βιβλιοθήκης:

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων εκπαιδευτικών (91,2%) και των φοιτητών (85,2%) συμφωνεί πως η βιβλιοθήκη πρέπει να καλύπτει εξ ίσου τις ανάγκες των εκπαιδευτικών για στήριξη του εκπαιδευτικού τους έργου καθώς και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών. Επίσης η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (80,2%) και των φοιτητών (84,9%) συμφωνούν πως η συλλογή της βιβλιοθήκης πρέπει να καλύπτει εξ ίσου τα γνωστικά αντικείμενα όλων των τμημάτων, ανεξάρτητα από το επίπεδο χρήσης που παρατηρείται.

Βαθμός ικανοποίησης:

Ο μέσος όρος της συνολικής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών του ΤΕΙ από τη συλλογή, τις υπηρεσίες και τη χρήση της βιβλιοθήκης είναι 33,6, τιμή που βρίσκεται μεταξύ των ικανοποιημένων και των μετρίως ικανοποιημένων, αλλά πιο κοντά στους μετρίως ικανοποιημένους. Οι ακραίες θεωρητικές τιμές του μέτρου για τη συνολική αποτίμηση της ικανοποίησης ήταν 12 (πλήρως ικανοποιημένος) και 60 (δυσανεστημένος). "Όσον αφορά τις επιμέρους πλευρές της ικανοποίησης από την Κεντρική Βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης υπογραμμίζουμε τον υψηλό βαθμό ικανοποίησης από τη βοήθεια του προσωπικού και τα χαμηλά ποσοστά ικανοποίησης από την ποσότητα [sic] συλλογής περιοδικών και βιβλίων (20,4% και 25% αντί-

στοιχα)" (Σαρμανιώτης κ. α., 1998).

Ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα εξαγόνται και με τη διασταύρωση που έγινε μεταξύ ορισμένων σημαντικών μεταβλητών, με στόχο να διερευνηθεί η πιθανή σχέση μεταξύ τους:

- η χρήση βιβλιοθηκών μειώνεται, όταν περνούμε από τη βαθμίδα του Καθηγητή προς τη βαθμίδα του καθηγητή Εφαρμογών. Επίσης οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου σπουδών κάνουν μεγαλύτερη χρήση βιβλιοθηκών.
- οι μεν καθηγητές επιθυμούν κύρια η βιβλιοθήκη να τους παρέχει επιλεκτική διάδοση πληροφοριών, ενώ οι καθηγητές εφαρμογών επιθυμούν τη στήριξη του εκπαιδευτικού τους έργου.
- οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου σπουδών εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά χρήσης βιβλιοθηκών α) για ερευνητικό και συγγραφικό έργο και β) για τρέχουσα γενική επιστημονική ενημέρωση, σε σχέση με τις άλλες βαθμίδες Ε.Π. Επίσης φαίνεται ότι οι κάτοχοι διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών και βασικού πτυχίου ΑΕΙ προτιμούν να χρησιμοποιούν το υλικό κυρίως στο σπίτι τους.

Σε γενικές γραμμές οι απαντήσεις του προς έρευνα πληθυσμού βοήθησαν στον εντοπισμό των υπηρεσιών που επιθυμούσαν να αναπτύξει η βιβλιοθήκη. Επίσης είναι γεγονός πως οι υπηρεσίες που έχουν αναπτυχθεί από την εποχή διεξαγωγής της έρευνας μέχρι σήμερα, έχουν συντελέσει στην εμφάνιση χρηστών με περισσότερες απαιτήσεις για ενημέρωση και εκπαίδευση. Εξάλλου οι εξελίξεις που συντελούνται στο χώρο των ΤΕΙ θέτουν υψηλότερους στόχους για έρευνα, απαιτούν νέους κύκλους μαθημάτων προσαρμοσμένους στις σημερινές απαιτήσεις της αγοράς, τονίζουν την αναγκαιότητα για προγράμματα εξειδίκευσης, μεταπτυχιακές σπουδές, μαθήματα εξ

αποστάσεως, μαθήματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης. Για την επίτευξη όλων των παραπάνω η βιβλιοθήκη θα πρέπει να ανταποκριθεί στους ίδιους αυτούς στόχους παίζοντας το ρόλο του συνεργάτη του Ιδρύματος. Πρέπει όμως σίγουρα να αλλάξει και η αντίληψη που έχουν οι ίδιοι οι βιβλιοθηκάριοι για τη βιβλιοθήκη, αλλά και η αντίληψη που έχουν οι χρήστες της βιβλιοθήκης γι' αυτήν και για τους βιβλιοθηκάρχους. Θα πρέπει να γίνει κοινά αποδεκτό ότι η βιβλιοθήκη, στο πλαίσιο της αποστολής του Ιδρύματος, είναι απαραίτητο να καθιερωθεί ως βασικός παροχέας υπηρεσιών στην εποχή της τεχνολογίας της πληροφόρησης.

Αν η βιβλιοθήκη δεν κατορθώσει να παίξει κυρίαρχο ρόλο ως παροχέας πληροφόρησης, υπάρχει ο κίνδυνος να προσπαθήσουν άλλοι φορείς να αναπληρώσουν το κενό αυτό, όπως εταιρείες παραγωγής και διαχείρισης πληροφόρησης ή επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων. Κάτι τέτοιο δε θα είναι προς όφελος των χρηστών, γιατί οι άλλοι φορείς που είναι κερδοσκοπικοί δεν έχουν τις ίδιες αρχές και την ίδια προσήλωση σε αξίες όπως η ισότητα στην πρόσβαση στην πληροφορία ή η πνευματική ελευθερία. Εξάλλου οι βιβλιοθηκάριοι εκπαιδεύονται έτσι ώστε να μπορούν να παίξουν το ρόλο του καθοδηγητή στη διαχείριση της πληροφόρησης και να αποτελέσουν τον ενδιάμεσο κατά τη ροή της πληροφορίας προς το χρήστη για αποτελεσματικότερη ανάκτηση πληροφοριών και εξασφάλιση της συνάφειας των πληροφοριών προς την πληροφοριακή τους ανάγκη, ενώ άλλοι επιστήμονες δεν έχουν την ανάλογη εξειδίκευση.

Η συνεχώς αυξανόμενη χρήση της ηλεκτρονικής πληροφόρησης για την κάλυψη των αναγκών των χρηστών οδηγεί στην έννοια της ψηφιακής βιβλιοθήκης που από τον Saffady ορίζεται ως "η βιβλιοθήκη που διατηρεί όλο, ή ένα σημαντικό μέρος της συλλογής της, σε μορφή αναγνώσιμη από τον υπολογιστή, ως εναλλακτική, συμπληρωματική του συμβατικού υλικού που είναι σε έντυπη μορφή ή σε μικροφόρμες και που τώρα κατέχουν την κυρίαρχη θέση στις συλλο-

γές των βιβλιοθηκών» (Saffady, 1995). Η δημιουργία όμως της ψηφιακής βιβλιοθήκης απαιτεί την αναφορά στον όρο "αλφαριθμητικός της εκπαιδευτικής τεχνολογίας", που ορίζεται ως η γνώση της εφαρμογής της τεχνολογίας της πληροφόρησης και των τηλεπικοινωνιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η υιοθέτηση και χρήση της εκπαιδευτικής τεχνολογίας αποτελεί σημαντική επένδυση στη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έχει επίσης διπλό στόχο, εφόσον θα ετοιμαστούν απόφοιτοι αλφαριθμητικοί στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κάτι που ζητά με αυξανόμενους ρυθμούς η αγορά, αλλά και οι εκπαιδευτικοί θα μπορέσουν να βελτιώσουν τις διδακτικές τους μεθόδους και να αναπτύξουν την έρευνα χρησιμοποιώντας τη σύγχρονη τεχνολογία. Η εκπαιδευτική τεχνολογία μετατρέπει και την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η εκπαιδευτική τεχνολογία θα πρέπει να θεωρηθεί ως ο κινητήριος μοχλός στις βιβλιοθήκες, για να προσφέρει νέες υπηρεσίες στην εκπαιδευτική διαδικασία και να εξυπηρετήσει νέες κατηγορίες χρηστών, ενισχύοντας έτσι και την ίδια τη θέση της βιβλιοθήκης μέσα στο Ίδρυμα.

Η ψηφιακή βιβλιοθήκη δεν μπορεί, όμως, να λειτουργήσει αποτελεσματικά χωρίς να διαμορφωθεί και ένα καινούριο προφίλ του ακαδημαϊκού βιβλιοθηκάρου. Οι βιβλιοθηκάρηδες ως ειδικοί στην πληροφόρηση θα πρέπει να κατανοήσουν ότι μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία και να αναπτύξουν μοντέλα υπηρεσιών που θα μπορούν να ανταποκριθούν στην ανάγκη για διδασκαλία βασισμένη στη σύγχρονη τεχνολογία. Έτσι, ο βιβλιοθηκάρης σήμερα, όπως και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, δεν είναι πλέον μόνο οι φύλακες της έντυπης ή ηλεκτρονικής συλλογής, αλλά θα πρέπει να αποτελούν συγχρόνως και «τις πύλες της παγκόσμιας πληροφόρησης που περιμένει να μετατραπεί σε γνώση» (Bazillion and Braun, 1995). Ακόμη ο βιβλιοθηκάρης του μέλλοντος και της ψηφιακής βιβλιοθήκης καλείται να παίξει ρόλους όπως: (Sloan, 1998)

- την πύλη στο μέλλον και στο παρελθόν
- το δάσκαλο
- το διαχειριστή της γνώσης
- τον οργανωτή των δικτυωμένων πόρων
- τον κήρυκα για την ανάπτυξη πολιτικής πληροφόρησης
- το συνεργάτη των χρηστών
- τον αξιολογητή των πόρων πληροφόρησης
- το συνεργάτη των παροχών τεχνολογικών πόρων
- τον τεχνικό
- τον ατομικό σύμβουλο πληροφόρησης.

Υπάρχουν βέβαια θεωρίες που υποστηρίζουν ότι οι βιβλιοθηκάρηδες την εποχή της ψηφιακής βιβλιοθήκης δε θα είναι πλέον απαραίτητοι, εφόσον ο χρήστης θα μπορεί να εντοπίσει και να ανακτήσει την πληροφορία μόνος του. Η μέχρι σήμερα όμως πρακτική έχει αποδείξει πως ο βιβλιοθηκάρης είναι εκείνος που προσφέρει υπηρεσίες με προστιθέμενη αξία, παρέχοντας μέσα από τον κυκεώνα των πληροφοριών που υπάρχουν σε ηλεκτρονική μορφή, αλλά για καιρό ακόμη και σε έντυπη, αυτές που καλύπτουν πληρέστερα την ανάγκη για πληροφόρηση, και παίζοντας το ρόλο του εκπαιδευτή των χρηστών για την καλύτερη πλοήγησή τους στους πόρους πληροφόρησης. Θα πρέπει να θεωρήσουμε ως δεδομένο ότι κανένα λογισμικό ή πρόγραμμα δεν πρόκειται να αντικαταστήσει το βιβλιοθηκάρη.

Παραδοσιακά, η βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης εξυπηρετούσε τους εκπαιδευτικούς και φοιτητές του Ιδρύματος. Ωστόσο τώρα πλέον εμφανίζονται νέες κατηγορίες χρηστών και ανοίγονται προοπτικές για την εμφάνιση και άλλων για τους οποίους έχει αρχίσει να σχεδιάζει νέες υπηρεσίες. Εξάλλου τα νέα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στη βιβλιοθήκη έχουν αλλάξει τελείως και τον

τρόπο με τον οποίο προσφέρονται πολλές από τις υπηρεσίες της. Οι απομακρυσμένοι χρήστες είναι μια νέα κατηγορία χρηστών, αποτελούν ένα σημαντικό μέρος των χρηστών της βιβλιοθήκης και ως ένα σημείο μπορεί να θεωρηθεί πως αυτό είναι απόρροια της προσφοράς των νέων υπηρεσιών. "Καθώς το ενδιαφέρον των βιβλιοθηκών μετατοπίζεται και εστιάζεται στους χρήστες η προοπτική τους πρέπει να αλλάξει: δεν είναι οι χρήστες που είναι απομακρυσμένοι από τις βιβλιοθήκες, μάλλον οι βιβλιοθήκες είναι απομακρυσμένες από τους χρήστες" (Wielhorski, 1994).

Μέχρι σχετικά πρόσφατα η βιβλιοθήκη παρείχε τις υπηρεσίες της σε χρήστες που βρίσκονταν μέσα στο φυσικό της χώρο. Τώρα πλέον εκπαιδευτικοί και φοιτητές, σε αυξανόμενους αριθμούς, απαιτούν να έχουν πρόσβαση στον κατάλογο της βιβλιοθήκης, στις ηλεκτρονικές πηγές της καθώς και στις πηγές του Διαδικτύου από το γραφείο τους ή το σπίτι τους. Παράλληλα υπάρχει η προοπτική ανάπτυξης προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών, εκπαίδευσης εξ αποστάσεως, αλλά και προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης ή δια βίου εκπαίδευσης. Οι παραδοσιακές υπηρεσίες είναι ασυμβίβαστες με την εκπαίδευση εξ αποστάσεως, ή την εξυπηρέτηση απομακρυσμένων χρηστών. Η νέα πρόκληση που εμφανίζεται για τους βιβλιοθηκάρους της βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης είναι, πώς θα ενσωματώσουν τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας της πληροφόρησης και των τηλεπικοινωνιών στις υπηρεσίες τους για να επικοινωνήσουν με τους χρήστες τους, να εντοπίσουν τις πληροφορίες που αυτοί απαιτούν, να παράσχουν επιλεκτική πληροφόρηση και να τους εκπαιδεύσουν στη χρήση της πληροφόρησης, χωρίς να χρειάζεται να βρίσκονται στον ίδιο με αυτούς χώρο.

Για το λόγο αυτό οι βιβλιοθηκάριοι έχουν αρχίσει σταδιακά να εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στους χρήστες της ηλεκτρονικής πληροφόρησης, στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αυτή η χρήση και στον καθορισμό των αναγκών των χρηστών. Η κατανόηση

των αναγκών και προσδοκιών των χρηστών μας, η συνολική τους στάση απέναντι στις βιβλιοθήκες και στην πληροφόρηση, το περιβάλλον στο οποίο χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες και τα προϊόντα της βιβλιοθήκης είναι στοιχεία που πρέπει να μελετηθούν για την καλύτερη προετοιμασία των πηγών και των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης. Είναι σημαντικό, όπως έχει ήδη αναφερθεί, να ομαδοποιηθούν οι κατηγορίες των χρηστών, ώστε να μελετηθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Το γεγονός ότι το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης και ως εκ τούτου και η βιβλιοθήκη του είναι εγκατεστημένο εκτός της πόλης της Θεσσαλονίκης, επιτείνει την ανάγκη για δημιουργία υπηρεσιών προς απομακρυσμένους χρήστες. Όλες αυτές οι κατηγορίες των δυνητικών χρηστών θα πρέπει να μελετηθούν χωριστά, ώστε να εντοπιστούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, οι ανάγκες τους για πληροφόρηση, οι προσδοκίες τους από τη βιβλιοθήκη, για να είναι δυνατή η ανάπτυξη συστημάτων που θα παρέχουν την ίδια ποιότητα υπηρεσιών με αυτή που παρέχεται στους χρήστες που επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη.

Οι απομακρυσμένοι χρήστες που θα αποτελέσουν τον πληθυσμό-στόχο για την ανάπτυξη υπηρεσιών από τη βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

- οι εκπαιδευτικοί και οι ερευνητές του Ιδρύματος των οποίων ο χρόνος είναι περιορισμένος και υπάρχει ανάγκη να εξυπηρετηθούν από το γραφείο τους, αλλά ακόμη και από το σπίτι τους.
- ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των φοιτητών που άρχισαν να διαθέτουν υπολογιστές και πρόσβαση στο δίκτυο από το σπίτι τους
- οι συμμετέχοντες σε προγράμματα εκπαίδευσης εξ αποστάσεως
- οι συμμετέχοντες σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης.
- οι μελλοντικοί μεταπτυχιακοί φοιτητές

Ένας άλλος τρόπος να ομαδοποιηθούν οι χρήστες και να μελετηθούν οι ανάγκες τους, είναι αυτό να γίνει σύμφωνα με τις γνώσεις που διαθέτουν για την ηλεκτρονική πληροφόρηση και τις δεξιότητές τους όσον αφορά τη χρήση της:

1. Οι χρήστες που είναι νεοφώτιστοι στην τεχνολογία της πληροφόρησης και στις δυνατότητες που προσφέρονται στον κυβερνοχώρο. Είναι, όμως, ειδικοί στο αντικείμενο τους, παρόλο που δε γνωρίζουν τί ακριβώς μπορούν να βρουν.
2. Οι χρήστες που είναι γνώστες της τεχνολογίας της πληροφόρησης, ειδικοί στο αντικείμενό τους, οι οποίοι γνωρίζουν πώς να έχουν πρόσβαση στις ηλεκτρονικές πηγές, αλλά δε γνωρίζουν π.χ. ποιά είναι η πιο κατάλληλη για τις ανάγκες τους βάση, ή δε γνωρίζουν πώς να συντάξουν τη στρατηγική αναζήτησης, ώστε να ανακτήσουν αποτελέσματα σημαντικά και συναφή με την πληροφοριακή τους ανάγκη και δε γνωρίζουν πώς να αξιολογήσουν τη διαδικασία ανάκτησης, αλλά και τα ίδια τα αποτελέσματα της έρευνας.
3. Οι χρήστες που είναι γνώστες της τεχνολογίας της πληροφόρησης, αλλά δεν είναι ειδικοί στο αντικείμενο τους.
4. Τέλος, είναι οι χρήστες που δεν είναι ειδικοί σε ένα αντικείμενο, αλλά ούτε γνωρίζουν και τις δυνατότητες που υπάρχουν στον κυβερνοχώρο.

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί και ερευνητές των περισσότερων τμημάτων που διαθέτει το Ίδρυμα, σημαντικός αριθμός των εργαζομένων στη Βιομηχανική Περιοχή της Σίνδου, φοιτητές των μεταπτυχιακών κύκλων σπουδών ή όσοι διαθέτουν βασικό πτυχίο σε μια επιστήμη και παρακολουθούν προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης. Στη δεύτερη κατηγορία θα μπορούσαμε να εντάξουμε τους εκπαιδευτικούς και πιθανό τους φοιτητές των μεταπτυχιακών κύκλων σπουδών των τμημάτων της πληροφορικής, αυτοματισμού,

ηλεκτρονικής κλπ. Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται οι φοιτητές των ίδιων τμημάτων. Στην τελευταία κατηγορία χρηστών εντάσσονται οι φοιτητές πρώτου κύκλου σπουδών που δεν έχουν αναπτύξει καμιά σχέση με την τεχνολογία της πληροφόρησης, οι χρήστες που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης, αλλά και κάτοικοι του Δήμου Εχεδώρου, στον οποίο υπάγεται το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης.

Σήμερα οι απομακρυσμένοι χρήστες μπορούν να περιμένουν από τη βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης τα παρακάτω:

- Δυνατότητα πρόσβασης στον αυτοματοποιημένο online κατάλογό της
- Δυνατότητα αναζήτησης στο αυτοματοποιημένο ευρετήριο ελληνικών περιοδικών που έχει αναπτύξει η βιβλιοθήκη
- Δυνατότητα αναζήτησης στο δίκτυο ULTRANET των CD-ROM βάσεων δεδομένων. Περιλαμβάνονται βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων και βάσεις πλήρους κειμένου, όπως εγκυκλοπαίδειες, λεξικά και άλλα πληροφοριακά κυρίως έργα.
- Δυνατότητα πρόσβασης στα πλήρους κειμένου ηλεκτρονικά περιοδικά της, στις βιβλιογραφικές βάσεις του OCLC και στις πλήρους κειμένου και βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων του SWETSNET
- Δανεισμό υλικού ή φωτοτύπηση άρθρων της συλλογής της ή άλλων συλλογών που θα τους αποστέλλονται ταχυδρομικά
- Πληροφοριακές υπηρεσίες

Μέχρι πρόσφατα η βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης παρείχε τις πληροφοριακές υπηρεσίες, περιλαμβανόμενης και της βιβλιογραφικής εκπαίδευσης, σε χρήστες που έρχονταν οι ίδιοι στη βιβλιοθήκη. Η παροχή τους σε απομακρυσμένους χρήστες απαιτεί διαφορετική οργάνωση του τμήματος και επαναπροσδιορισμό της πολιτικής του. Θα πρέπει, λοιπόν, οι βιβλιοθηκάριοι να αποφασίσουν και να κάνουν γνωστό στους χρήστες τους πως οι πληροφοριακές υπηρεσίες

ες παρέχονται και με:

- Χρήση του τηλεφώνου, που μπορεί εν μέρει να υποκαταστήσει την προσωπική επαφή μεταξύ χρήστη και βιβλιοθηκάρου, αλλά μπορεί να παράσχει μόνο σύνομες και συγκεκριμένες απαντήσεις.
- χρήση του τηλεομοιοτύπου που δεν μπορεί να υποκαταστήσει την προσωπική επαφή, επιτρέπει όμως να δοθούν πιο αναλυτικές οδηγίες, να σταλεί μια βιβλιογραφία κλπ.
- χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που εκτός των γνωστών πλεονεκτημάτων αυτού του εργαλείου του Διαδικτύου, επιτρέπει την αποστολή στο χρήστη υλικού σε ψηφιακή μορφή ως απάντηση στο ερώτημά του.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο θέμα της εκπαίδευσης των απομακρυσμένων χρηστών στη χρήση των υπηρεσιών και των εργαλείων της βιβλιοθήκης. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν και πάλι οι παραδοσιακές μέθοδοι, όπως η προετοιμασία αναλυτικών γραπτών οδηγιών, που αποστέλλονται από τη βιβλιοθήκη σε κάθε ζήτηση. Η οργάνωση σεμιναρίων, σε ειδικό χώρο της βιβλιοθήκης, αυτό που στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική ονομάζεται ηλεκτρονική αίθουσα διδασκαλίας, μπορεί επίσης να προετοιμάσει χρήστες για αποτελεσματική χρήση των υπηρεσιών και των πηγών που διατίθενται μέσω της βιβλιοθήκης. Απαιτεί, όμως, την έλευσή τους στους χώρους του Ιδρύματος.

Παράλληλα, θα πρέπει να πειραματιστεί η βιβλιοθήκη και σε νέες μεθόδους και τεχνικές παροχής βιβλιογραφικής εκπαίδευσης σε απομακρυσμένους χρήστες. Ένα από τα βασικά θέματα για τη διαμόρφωση καλής σχέσης μεταξύ χρηστών αυτής της κατηγορίας και βιβλιοθήκης είναι η τεχνική υποστήριξη της σύνδεσης με τις πηγές από μακριά, για όσους χρήστες δεν έχουν την απαραίτητη σχετική εμπειρία. Πρέπει να δοθούν στους χρήστες αναλυτικές οδηγίες για μηνύματα λάθους και για τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούν να ξεπεράσουν προβλή-

ματα που πιθανόν θα αντιμετωπίσουν στην προσπάθεια σύνδεσής τους με τις πηγές της βιβλιοθήκης ή του Διαδικτύου. Η στενή συνεργασία των βιβλιοθηκάρων με πληροφορικούς ή τους υπεύθυνους του δικτύου είναι απαραίτητη, ώστε να δοθεί αποτελεσματική βοήθεια στους απομακρυσμένους χρήστες, με τη μορφή έτοιμων οδηγιών. Επειδή πάντα προκύπτουν και απρόβλεπτα τεχνικά προβλήματα θα πρέπει να υπάρχει επίσης η δυνατότητα για άμεση βοήθεια από τη βιβλιοθήκη, μέσω τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Η δεύτερη κατηγορία οδηγιών που πρέπει να δίνουν οι βιβλιοθηκάριοι αφορά τη διαδικασία της ανάκτησης πληροφοριών. Θα πρέπει να καταλάβουν οι χρήστες ότι πρέπει να γνωρίζουν το είδος των πληροφοριών που μπορούν να εντοπιστούν στις διάφορες πηγές και τη δομή και τους περιορισμούς των βάσεων πληροφοριών που χρησιμοποιούν. Θα πρέπει να δοθούν διευκρινίσεις για τις τεχνικές ή τη στρατηγική ανάκτησης και τον τρόπο αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους. Ειδικότερα, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην εκπαίδευση σε θέματα ανάκτησης και αξιολόγησης πληροφοριών από το Διαδίκτυο και να γίνει σαφές πως, παρόλο τον πλούτο του, δεν αποτελεί πάντα τη μια και μοναδική πηγή, αλλά και ότι δε διδάσκει ερευνητικές δεξιότητες. Συμπληρωματικά θα μπορούσε να γίνεται επανάληψη της στρατηγικής αναζήτησης στις βάσεις, να εξετάζει δηλαδή ο βιβλιοθηκάριος ποιές βάσεις είναι οι πλέον κατάλληλες για τη συγκεκριμένη ερώτηση και ποιές τεχνικές αναζήτησης πρέπει να χρησιμοποιηθούν, ώστε να δίνει συγκεκριμένες απαντήσεις στο χρήστη σχετικά με την έρευνα. Στόχος των οδηγιών αυτών θα είναι να καταστήσει τους χρήστες ικανούς να πραγματοποιούν μόνοι τους απλές έρευνες, ενώ για σύνθετες και εξαντλητικές έρευνες θα απευθύνονται στους βιβλιοθηκάρους.

Σαν πρώτο βήμα και σε πρώτη φάση, το πληροφοριακό τμήμα της βιβλιοθήκης έχει ετοιμάσει μαθήματα, που συνδυάζουν την θεωρητική παρουσίαση και την πρακτική ε-

ξάσκηση στη χρήση του αυτοματοποιημένου καταλόγου της βιβλιοθήκης, στη χρήση του αυτοματοποιημένου ευρετηρίου ελληνικών περιοδικών, στην πρόσβαση στα ηλεκτρονικά περιοδικά, στην ψηφιακή συλλογή που έχει ετοιμαστεί από τη βιβλιοθήκη, στο δίκτυο των CD-ROM βάσεων δεδομένων, στην πλοήγηση στο Διαδίκτυο και στην ιστοσελίδα της βιβλιοθήκης. Παράλληλα, έχουν ετοιμαστεί και γραπτές οδηγίες για όλα τα παραπάνω, οι οποίες θα διανέμονται και θα αποστέλλονται σε κάθε ζήτηση. Επίσης, για μια πρώτη γνωριμία με το χώρο και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, έχει ετοιμαστεί ένα CD-ROM με τη χρήση πακέτου για την ανάπτυξη πολυμέσων.

Επόμενος στόχος της βιβλιοθήκης είναι η προσφορά των παραπάνω μαθημάτων και σε απομακρυσμένους χρήστες με τη δημιουργία online εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Σε επόμενη φάση και σε πειραματικό στάδιο, θα δημιουργηθεί ένα εξειδικευμένο online εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα καθοδηγεί στη χρήση όλων των υπηρεσιών, εργαλείων και πηγών που διαθέτει η βιβλιοθήκη με αναφορές, παραδείγματα, ασκήσεις και χρήσεις που εξυπηρετούν τους εκπαιδευτικούς στόχους συγκεκριμένων μαθημάτων. Το πρόγραμμα αυτό θα απευθύνεται σε φοιτητές μεγάλων εξαμήνων του πρώτου κύκλου σπουδών, ή σε μεταπτυχιακούς φοιτητές.

Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την εκπόνηση online εκπαιδευτικών προγραμμάτων χρειάζεται οι βιβλιοθηκάριοι να μελετήσουν ιδιαίτερα τις θεωρίες μάθησης και να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που παρέχει το υπερκείμενο. Το υπερκείμενο δημιουργήθηκε ακριβώς για να δώσει τη δυνατότητα στο χρήστη να διαμορφώσει τη δική του διαδρομή μέσα στην πληροφόρηση. Τα online εκπαιδευτικά προγράμματα που θα δημιουργηθούν, στηριζόμενα ακριβώς σε αυτό το στοιχείο του υπερκειμένου, θα πρέπει να οδηγούν σε ενεργητική διαδικασία μάθησης και να μην απαιτούν από το χρήστη απλά και μόνο τη μηχανική επανάληψη κάποιων τεχνικών ή διαδικασιών. (Dewald, 1999).

Για να προχωρήσει η υλοποίηση των σχεδίων αυτών θα απαιτηθεί να οριστεί ένα υπεύθυνο άτομο που θα ασχολείται αποκλειστικά με τη διάγνωση και πρόβλεψη των νέων ομάδων απομακρυσμένων χρηστών, την καταγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και την πρόβλεψη των αναγκών τους, ώστε σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς, πληροφορικούς και άλλους βιβλιοθηκάρους να προχωρεί στην οργάνωση ολοκληρωμένων online εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Μέρος της ευθύνης του θα είναι και η παρακολούθηση της εφαρμογής των προγραμμάτων αυτών, καθώς και η αξιολόγησή τους.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί τα καθήκοντα και ο ρόλος των βιβλιοθηκάρων αλλάζουν με την εισαγωγή της τεχνολογίας σε όλες τις πλευρές της βιβλιοθηκονομικής εργασίας. Οι απαιτήσεις που έχουν οι χρήστες από αυτούς, αλλά και η ίδια η φύση της εργασίας τους, απαιτούν όχι μόνο τις απαραίτητες γνώσεις και τη φιλοσοφία που προσέφεραν μέχρι σήμερα τα προγράμματα σπουδών βιβλιοθηκονομίας, αλλά και γνώση HTML, σχεδιασμού ιστοσελίδων, προγραμματισμού, βασικών διδακτικών μεθόδων, διδασκαλίας σε ηλεκτρονικό περιβάλλον και αξιολόγησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ώστε να μπορούν να συνεργαστούν πιο αποτελεσματικά με άλλους επιστήμονες.

Παράλληλα με την καινούρια φιλοσοφία και το νέο προφίλ των βιβλιοθηκάρων απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχουν και οι κατάλληλοι χώροι για την παροχή προγραμμάτων βιβλιογραφικής εκπαίδευσης και για απομακρυσμένους χρήστες. Στο καινούριο κτίριο της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, που βρίσκεται στη φάση του σχεδιασμού, έχει προβλεφτεί η δημιουργία ηλεκτρονικής αίθουσας διδασκαλίας από την οποία θα είναι δυνατή η παροχή προγραμμάτων βιβλιογραφικής εκπαίδευσης και σε απομακρυσμένους χρήστες.

Τελειώνοντας, θα πρέπει να τονίσουμε ότι η βιβλιοθήκη, έχοντας ισχυροποιήσει το ρόλο της ως σημαντικού παράγοντα στην εκπαιδευτική διαδικασία, θα βρίσκεται σε συνεχή

συνεργασία με το Ίδρυμα, για να είναι έτοιμη να ανταποκριθεί σε κάθε νέα πρόκληση και να ακολουθεί εν γένει τους νέους σχεδιασμούς του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bazillion, Richard J. and Connie L. Braun (1995). "Building virtual-and spatial libraries for distance learning". *Cause/Effect magazine* [Online], 18:4, 51-54. Διαθέσιμο: <http://cause.curtin.edu.au:82/inf...urces/ir-library/text/cem9549.txt>

Cooper, Rosemarie; Paula R. Demsey, Vanaja Menon, and Christopher Millson-Martulla. (1998). "Remote library users: needs and expectations." *Library Trends* [Online], 47:1, 42-64 (10838 λέξεις). Διαθέσιμο: Dialog/Magazine Database (TM)/47/05293616

Dewald, Nancy H. (1999) "Web-based library instruction: What is good pedagogy?" *Information Technology and Libraries*, 18:1, 26-31.

Saffady, W. (1995) "Digital library concepts and technologies for the management of library collections : an analysis of methods and costs". *Library Technology Reports*, 31:3, 221-380.

Σαρμανιώτης, Χρήστος, Ειρήνη Τιλικίδου, Αντωνία Δελησταύρου, Π. Μοναστηρίδης και Σ. Ναλμπαντίδου (1998), *Έρευνα πληροφοριακών αναγκών εκπαιδευτικών και φοιτητών*. Θεσσαλονίκη : ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, 1998, 4 τ. Δακτυλογράφο.

Sloan, Bernie (1998). "Service perspectives for the digital library remote reference services." *Library Trends (ILIT)* [Online], 47:1, 117-143 (11301 λέξεις). Διαθέσιμο: Dialog/Periodical Abstracts Plus/484/04061450.

Wielhorski, K. (1994). "Teaching remote users how to use electronic information resources." *The Public-Access Computer Systems Review* [Online], 5:4, 5-20. Διαθέσιμο : <http://info.lib.uh.edu/pr/v5/n4/weilhors.5n4>